

TrygFonden

Familie og Alkohol - Indsatser for frontpersonale

Læringskatalog 3

Læringskatalog 3: Indsatser for frontpersonale

1. Formål

Indsatsens hovedformål har været;

- at styrke frontpersonale fra dagtilbud, grundskoler, sundhedspleje og jobcenter i tidlig opsporing af familier, hvor alkohol fylder for meget.
- at frontpersonalet rekrutterer familier til Familie og Alkohols familieorienterede rådgivningsforløb.

Delmål:

- At frontpersoner oplyser om alkohol og familieliv.
- At frontpersoner ser tegn på alkoholproblemer og italesætter bekymringer.
- At frontpersoner spørger til alkoholvaner ved mistrivsel.
- Al frontpersoner støtter familier i at søge hjælp.

Tidlig opsporing forstås ud fra følgende tre af hinanden uafhængige parametre:

- Kortere periode med alkoholoverforbrug (<11 år).
- Tidligt i forhold til børnenes trivsel (>5,5 på børnelinealen i Familiedialog/GUSA, der er et digitalt værktøj til at vurdere et barns trivsel).
- Tidligt i forhold til frontpersonalets første kontakt med familien.

2. Målgruppe og arena

Målgruppen for indsatserne, der skal fremme tidlig opsporing, er frontpersonale, der er ansat på følgende arbejdspladser i Lolland og Guldborgsund Kommuner:

- Dagtilbud
- Grundskoler
- Sundhedspleje
- Jobcenter

Familie og Alkohol har også haft indsatser for

frontpersonale i kommunerne (børn og unge), region (B&U-afdeling) privat (frivillige, arbejdspladser) og stat (uddannelsesinstitutioner), men disse indsatser vil ikke blive uddybet i dette læringskatalog. Dog vil målgrupperne være inkluderet i nogle af de fremlagte data under resultater.

3. Indsatser

Generelle indsatser målrettet Dagtilbud, Grundskoler, Sundhedspleje og Jobcenter:

- Mail og film med info om Familie og Alkohol sendt til ledelse og alkoholambassadører.
- Plakater og foldere uddelt på de enkelte enheder.
- Tilbud om kompetenceløft, herunder oplæg og workshops med viden og redskaber, der støtter frontpersonale i tidlig opsporing af familier med alkoholproblemer og i at gennemføre samtaler med familier om brug af alkohol og trivsel.
- Forundersøgelse inden et oplæg/workshop: Indhentning af frontpersonalets viden om alkoholproblematikker via spørgeskema i Survey, link til survey vedhæftet kort introduktions mail, deadline for besvarelser i survey to dage inden oplæg/workshop.
- Tilbud om sparring til frontpersonalet i forhold til samtaler og udvikling af materiale mm.
- Tilbud om at deltage i Familiedialog/samtale med forældre/borgere
- Implementering i Børnelinealen i GUSA og Familiedialog. Digitalt værktøj til at vurdere et barns trivsel, og hvilke handlemuligheder der er omkring barnet og familien.

Særlige indsatser:

Dagtilbud:

- Information om Familie og Alkohol sendt til dagplejepædagoger.
- Uddeling af kort guide: Spørg til alkohol - Skole & Dagtilbud

- Uddeling af længere hæfte: Samtaler - Når alkohol fylder i familien.

Grundskoler:

- Information om Familie og Alkohol sendt til AKT, Trivselsvejledere og sorggruppeledere
- Uddeling af kort guide: Spørg til alkohol - Skole & Dagtilbud
- Uddeling af længere hæfte: Samtaler - Når alkohol fylder i familien
- Uddeling af undervisningsmaterialet: Du er ikke alene
- Kahoot, supplement til undervisningsmateriale.

Sundhedspleje:

- Udvikling af hæftet Familieliv og Alkohol til udlevering i forbindelse med dagplejens etableringsbesøg ved fødsel.
- Uddeling af baggrundsmateriale til hæftet Familieliv og Alkohol.

Jobcenter:

- Uddeling af længere hæfte: Samtaler - Når alkohol fylder i familien.
- Workshop og oplæg for frontpersonale og borgere.
- Nudginkort: Husk at spørge til alkohol - dette er "Min egen sætning".

4. Organisering og samarbejdspartnere

Projektlederen har været ansvarlig for at støtte op om alle indsatser.

Opsporende medarbejder har været tovholder for:

- Opdateret kontaktlog på alle samarbejdspartnere
- Opdateret aktivitetslog ift. alle aktiviteter der relaterede sig til opsporing
- Etablere kontakter og aftaler om møder, oplæg og workshops
- Udvikle, forberede og afvikle oplæg og workshops
- Udvikle materiale til/i samarbejde med de enkelte faggrupper
- Indgå i samarbejde af både større og mindre karakter med kommunale, regionale og nationale aktører
- Planlægning af årshjul og kommunikations og kontaktflow

Familiebehandlerne har støttet op om:

- Etablering af kontakter og aftaler om møder, oplæg og workshops
- Noter fra afholdte opsporingsaktiviteter: opmærksomhedspunkter/aftaler
- Udvikle, forberede og afvikle oplæg og workshops
- Udvikle materiale til enkelte faggrupper

Hvem stod for indsatsen og hvordan?

Den opsporende medarbejder har i projektperioden været tovholder i forhold til at skabe kontakt, holde overblik, udvikle materialer i samarbejde med frontpersonale og koordinere de forskellige indsatser. Familiebehandlerne og projektleder har løbende bidraget til opsporingen.

Der er ført logbog over alle kontaktindgange (over 400) - alle frontmedarbejdere, ledere og nøglepersoner, som har været relevante i forhold til opsporing af alkoholproblematikker

i børnefamilier har været involveret. Kommunikation og kontakt har været planlagt i et årshjul og forsøgt koordineret med andre indsatser kommunalt og nationalt.

Vigtige kompetencer har været:

- Fagviden om alkoholbehandling
- Erfaring med udviklingsprojekter
- Erfaring med opbygning af faglige netværk og etablering af nye samarbejder
- Erfaring med undervisning, sparring, oplæg og workshops
- Erfaring med dataindsamling og analyser
- Erfaren bruger af SurveyXact

Kontaktform, samarbejde og mødeaktivitet i perioden 2018-2020

Område	Kontaktform	Samarbejde
<p>Dagtilbud 0-6 år</p> <p>40 institutioner + 11 dagplejer</p> <p>Ledelse, pædagoger, dagplejere, dagplejepædagoger, tilsynspædagoger</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Infovisit (24 inst.) • Infomail og foldere (alle) • Opfølgning på tavshed (34 institutioner) • Besøg (9 institutioner + 11 dagplejer) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplæg og materialer (9 institutioner + 11 dagplejer) • Udviklingsmøder (dagplejere i begge kommuner) • Forældremøde (1 institution og 1 dagpleje) • Sparring (10 institutioner og 1 dagpleje)
<p>Skole 6-15 år</p> <ul style="list-style-type: none"> • 28 skoler, offentlig og privat, plus SFO'er) • Ledelse, lærere, pædagoger, LKT/AKT, Trivselskonsulenter, Sorggruppeledere, SSP 	<ul style="list-style-type: none"> • Infovisit (10) • Infomail og foldere (alle) • Oplæg for nøglepersoner (alle skoler) • Besøg (19 besøg på 16 skoler/SFO) • Virtuelt møde (2 skoler/ 1 SFO) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplæg og materialer (13 skoler, 11 SFO'er) • Elevundervisning (3 skoler) • Udviklingsmøder (4 skoler) • Sparring (12 gange) • Udvikling af undervisningsmateriale (2 skoler)
<p>Sundhedsplejen</p> <p>2 afdelinger</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spor 2 (ledelse og 4 sundhedsplejersker) • Besøg (hele sundhedsplejen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplæg og materialer (6 på 2 afdelinger) • Udviklingsmøder (2 ledere og 4 sundhedsplejersker) • Udvikling af borgerrettet materiale • Systematisk opsporing hos nybagte forældre (alle) • Sparring (2 gange)
<p>Jobcenter (9 afdelinger)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sygedagpenge og flex, Træningscenter Krogsbølle, Kontant og Uddannelseshjælp • Job- og formidling, unge og uddannelse, job og virksomhedsservice, sygedagpenge og ressourceforløb 	<ul style="list-style-type: none"> • Infomail og foldere (alle) • Besøg (6 afdelinger) • Virtuelt møde (2 afdelinger) • Opfølgning (2 afdelinger) 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplæg og materialer (7 på 5 afdelinger) • Udviklingsmøder (9 på 6 afdelinger) • Systematisk opsporing (1 afdeling) • Borgerrettet oplæg (1 afdeling) • Sparring (6 gange)

5. Rekruttering

For at rekruttere frontpersonale til at lave tidlig opsporing af familier, hvor alkohol fylder for meget, er der kommunikeret om Familie og Alkohol og appelleret til samarbejde via:

- Besøg, mails og telefonopkald til ledere og nøglepersoner
- Deltagelse i etablerede netværk: AKT, sorg-gruppeledere, områdemøder, kommunale fagdage
- Fysisk materiale udleveret på arbejdspladser
- Nyhedsbreve på kommunernes og regionens forskellige informationskanaler
- Tværfaglige temadage arrangeret af Familie og Alkohol
- Alkohol-ambassadørnetværk

6. Økonomi

Normering og udgifter i forhold til udviklingsarbejde relateret til opsporing i projektperioden:

- 2 årsværk til opsporing – en fuldtidsansat opsporende medarbejder og 4 familiebehandlere med ¼ opsporing – fordelt på to kommuner
- Regionens kommunikationskonsulent: Cirka 20 timer
- Opsætning og tryk af diverse materialer: Cirka 10.000 kr.
- Samarbejde med Det Sektorfrie Forebyggelseslaboratorium: 300.000 kr.
- Tværfaglige temadage: 40.000 kr.

Normering og udgifter ift. til fremtidig drift af opsporing:

- 2 familiebehandlere med ¼ opsporing og ¾ familiebehandling pr. kommune
- Opsætning og tryk af materialer: Ca. 2.000 kr.
- Tværfaglige temadage: 15.000 kr.

Nøgleord om tidlig opsporing via indsatser målrettet frontpersonale

Nøgleordene stammer fra 'Fortællinger fra fagprofessionelle' (se bilag), der er indsamlet ved semistrukturerede interviews med fagprofessionelle samarbejdspartnere.

Der er lavet otte telefoninterviews med samarbejdspartnere, fordelt mellem Skole & dagtilbud, Sundhedspleje, Børn & Unge, Jobcenter og Misbrugscenter.

Nøgleord om den første kontakt og opstarten på samarbejde: Nemt samarbejde. Kompetent arbejde => tryghed. Smidig og hurtig eksekvering. Indgang via oplæg, foldere og leder. Opbygger hurtigt trygge og nærværende relationer til familier.

Nøgleord om samarbejde – om at løfte opgaven med opsporing og hjælp til familier i fællesskab: Spiller hinanden stærkere. Trække på hinandens viden.

Positiv udvikling i sager. Særlig viden om alkohol >< bred viden om trivsel. Delt behandling med misbrugscenter fungerer fint. Samarbejde på tværs giver mening og skaber helhed.

Nøgleord om samarbejde om opsporing og sparring: Nemt at sparre. Telefonsparring. Gode guidelines. Sparring skaber tryghed.

Opsøgende formidler – Nøgleord: Besøg/Ansigt til ansigt => husket => tættere samarbejde.

Undervisning og læring – Nøgleord: Familie og Alkohol åbner øjnene. Udbreder ny viden. Sætter fokus på overset emne. Undervisning giver mere end en folder. Ledelse og nøglepersoner er initiativtagere.

Oplysning og vedligeholdelse – Nøgleord: Sparring, vidensdeling og opsporing er væsentlige faktorer. Der skal råbes højt, ellers glemmes det i hverdagen. Kontinuerlig opfølgning, for mange kender ikke til Familie og Alkohol endnu.

7. Resultater

Opkvalificering og kompetenceløft

I perioden 2018–2020 har omkring 2250 frontpersoner i kommune (sundhedspleje, dagtilbud, skole, jobcenter, børn og unge), region (B&U-afdeling), private (frivillige, arbejdspladser) og stat (uddannelsesinstitutioner) deltaget i kompetenceforløb i tidlig opsporing og henvisning af familier, hvor alkohol fylder. Tallene er hentet fra kontaktloggen i Familie og Alkohol.

Opsporing via frontpersonale

Omkring 65 %. (10. december 2020) af deltagerne angiver, at de har hørt om Familie og Alkohol hos en frontperson. Data er hentet fra Familiebehandlernes survey; Rådgivningssamtalen.

Se desuden nøgleord på side 4.

8. Læringspunkter

Tidlig hjælp til familier med alkoholoverforbrug kræver en proaktiv opsporings-indsats

Frontpersonale beretter om en travl hverdag med mange fokusområder og en vifte af tilbud. Derfor er det essentielt med en proaktiv, ihærdig og vedvarende opsporingsindsats, hvor frontpersonale holdes opdateret og fastholdes i nye arbejdsgange og løbende kan få sparring omkring familier med et alkoholproblem.

Tilbudet skal være synligt, attraktivt og let tilgængeligt for både frontpersonale og familier

Det kan både gøre det lettere for den enkelte familie selv at tage kontakt, samt understøtte frontpersonale i arbejdet med opsporing, fordi familien (måske) i forvejen har hørt om Familie og Alkohol, og fordi familien (måske) i forvejen er i gang med at overveje en ændring.

Etablering af kontakt og samarbejde kræver gentagne indsatser, før det lykkes:

“Jeg er blevet opmærksom på Familie og Alkohol via nogle foldere, der er blevet lagt på skolen. Desuden har en informationsmail fra Familie og Alkohol endnu en gang vakt min interesse. Men på grund af travlhed er der gået et halvt år, før jeg tog kontakt til Familie og Alkohol. Derfra gik det hurtigt, og samarbejdet var nemt. Familie og Alkohol indkredsede hurtigt, hvilken viden vi havde brug for at høre mere om”. Citat skoleleder.

Fysisk kontakt og besøg nedbryder barrierer og skaber tættere samarbejde:

“Det er meget nemt at sparre med Familie og Alkohol. Det er bare at gribe telefonen. Nu hvor jeg har mødt jer og har jeres mail og telefonnummer liggende, har det gjort det nemt for mig, fordi jeg ved hvem, jeg skal kontakte. Det er virkelig dejlig nemt og glidende”. Citat konsulent, Jobcenter.

“Hvis I ikke havde været på besøg, og havde fortalt om jeres tilbud, havde vi ikke kendt ordentligt til jer. Efterfølgende har vi anbefalet jer til familier, og det havde vi ikke gjort, hvis I ikke havde været på besøg”. Citat skoleleder

9A. Hvad har hæmmet arbejdet?

Mangelfuld ledelsesopbakning

Det er svært at etablere et samarbejde om opsporing, hvis ikke ledelsen bakker op om indsatsen og inviterer ind til/prioriterer samarbejdet.

Det gælder ledelse i alle lag, og kan have indflydelse på eksempelvis:

- Om der lokalt arbejdes med opsporing af alkoholproblematikker.
- Om nøglepersoner bliver orienteret om indsatsen eller får afsat tid til samarbejde.
- Om der afsættes tid på et personalemøde til et oplæg.
- Om det er muligt at etablere tværfagligt samarbejde på tværs af centre og enheder.

Manglende tid og ressourcer til opsporing

En travl hverdag med mange opgaver fjerner frontpersonalets fokus fra tidlig opsporing, og især alkoholproblematikker overses/nedprioriteres i denne forbindelse.

Det er ikke normaliseret at tale om alkohol

Det er en meget langstrakt proces at få talen om alkohol almindeliggjort. På trods af handleguides og faste procedurer for, hvornår og hvordan man kan tale om alkohol, så oplever frontpersonalet generelt, at det er svært at gøre det.

Kompetenceforløbene hjælper og støtter frontpersonalet, men det går langsomt og kræver tid af få skabt en kultur, hvor det er normaliseret at tale om alkohol.

9B. Hvad har fremmet arbejdet?

Samarbejde med Det Sektorfrie Forebyggelseslaboratorium

I maj 2019 indgik Familie og Alkohol et samarbejde med Det Sektorfrie Forebyggelseslaboratorium.

Deres rolle var - i samarbejde med projektteamet - at undersøge forudsætninger, motivationsfaktorer og barrierer blandt både borgere og aktører i forbindelse med identifikation og rekruttering af familier, hvor alkohol fylder for meget - herunder at få belyst, hvilke rekrutteringsmetoder, der kunne anbefales at arbejde med.

Dette har blandt andet afledt udviklingen af undervisningsforløbet til 4.-6. klasse: "Du er ikke alene", samt alkoholambassadørnetværket.

Resultater fra samarbejdet er præsenteret i denne rapport: Rekrutteringsudfordringer i projektet "Bedre trivsel via tidlig indsats og familieorienteret alkoholbehandling".

Udvikling af hæfte til småbørnsfamilier: "Familieliv og alkohol"

Sundhedsplejen har sammen med Familie og Alkohol udviklet hæftet "Familieliv og alkohol". Hæftet er skrevet til småbørnsfamilier for at oplyse om de virkninger, alkohol kan have på familielivet og på det lille barns opvækst og trivsel.

Hæftet udleveres blandt andet i forbindelse med sundhedsplejens etableringsbesøg ved fødsel, og er en del af indsatsen om at vejlede alle kommende og nybagte forældre om brug og indtag af alkohol.

Samarbejde med Teater Borderline

Teater Borderline har inviteret alle elever i 4., 5. og 6. klasse i Guldborgsund og Lolland Kommuner til at se forestillingen: Den største drøm. Det er en forestilling, der med leg og fantasi sætter emnet alkohol på dagsordenen.

Familie og Alkohol indgik et samarbejde med Teater Borderline om at bakke op forestillingerne, og være med til at afvikle en fagdag for frontpersoner med temaet: Hvordan hjælper vi børn fra familier, hvor alkohol fylder for meget?

I den forbindelse blev undervisningsforløbet til mellemtrinnet: "Du er ikke alene" også præsenteret og uddelt til skolerne.

Materiale til inspiration

Dagtilbud og grundskoler

- Oplæg til dagtilbud og grundskoler
- Vejledning og inspiration til "Samtaler - når alkohol fylder i familien"

Sundhedsplejen

- Oplæg til sundhedsplejen
- Hæfte til småbørnsfamilier
- Vejledning i at oplyse om og spørge ind til brugen af alkohol i småbørnsfamilier
- Vejledning og inspiration til "Samtaler - når alkohol fylder i familien"

Jobcenter

Oplæg til jobcenter

Tryksager

- Postkort, tyggegummipakke, klistermærke (9 tryksager)
- Folder familie
- Folder fagprofessionelle
- Flyer Familie og Alkohol
- Plakat AlkoholPåvirker_A4_tryk
- Plakat Familie og Alkohol

Andre dokumenter

- Fortællinger fra fagprofessionelle

“Familie og Alkohol er blevet en del af paletten af tilbud, medarbejderne kan trække på. I forbindelse med jeres besøg, blev det meget tydeligt for os: At så snart der er noget, der peger på, at alkohol påvirker familien, så er Familie og Alkohol klar til at rykke ind – også i samarbejde med andre indsatser”.

Citat: Skoleleder

“En alkoholproblematik er en meget specifik ting, og det er godt at kunne henvise til et tilbud, hvor der er noget faglighed bag. Hver profession har sin egne styrke og fokusområde, men det at samarbejde med andre professioner er med til at gøre hele indsatsen stærk i familien. Det betyder noget for mig”.

Citat: Sundhedsplejerske

Broen til Bedre Sundhed
November 2021
Region Sjælland
Alleen 15
4180 Sorø

www.regionsjaelland.dk/broen
broen@regionsjaelland.dk